

PRZEŹRZYSTY (19) *ai*

przeźrzysty (2), **przejrzysty** (5), **przejrzysty** (1), przeźrzysty *a.* **przezrzysty** (10), **przejrzysty a. przejrzysty** (1), [przejrzysty *a.* **przejrzysty**]; przeźrzysty *BielKron*, *SarnStat*; przejrzysty *GrabowSet* (4), *GosłCast*; przejrzysty *SkarŻyw*; przeźrzysty *a.* przezrzysty *GlabGad* (3), *WróbŻółt*, *HistAl*; przeźrzysty *a.* przezrzysty : przejrzysty *a.* przejrzysty *FalZioł* (5:1).

e jasne.

sg m N przeźrzysty (5). ◊ *G* przeźrzyst(e)go (1). ◊ *A* przejrzysty (1). ◊ *L* przejrzystym (1). ◊ *f N* przeźrzystą (3). ◊ *n* [*N* przeźrzyst(e).] ◊ *I* przeźrzystym (1). ◊ *L* przeźrzystym (2). ◊ *pl N subst* przeźrzyst(e) (2). ◊ [*G* przeźrzystych.] ◊ *A subst* przeźrzyst(e) (1). ◊ *V subst* przeźrzyst(e) (2).

Sł stp brak, Cn: przejrzysty, Linde także XVII – XVIII w.: przejrzysty.

1. *Przezroczystry; clarus, liquidus, pellucens, pellucidus, perspicuus, purus, translucens Cn (15) : Crifolitus. [...] A KAmienia te^{go} iest ieden rodzaj przezrzyfty, złothey barwy maiącz w łobie nieiakie palaiące ikri FalZioł IV 52c [idem [SpiczZioł]], V 4v, 5v; Pirwłza [wilkość] iest na wraz białka iaiecznego. Wtora lodowata na wraz [= podobna do] lodu przezrzyftego. GlabGad B5; HistAl F6v; [SpiczZioł 1542 167 (Linde)].*

[przeźrzysty *ku czemu*: Prozne też iáie poznafz ktore ku łońcu przeźrzyfte iest *Cresc 1571 592.*]

W porównaniach (3): *TEn* kamień [szafir] iest barwy zieloney/ iakoby niebo iałney/ á iest przezrzyfty/ na kftał naczyftfzego Lazuru. *FalZioł* IV 57c; *GlabGad* B5; *WróbŻółt* vv4; [Oculi tui sicut piscine in Esebon occhi thvoie przeyfzrzifthe iako łładzawky w mijeyłfzce Ełobon. *TomZbrudzBrul Cant 7/4*].

Zwrot: »[co] czynić przeźrzyste« = *likwidować* (1): *TEn* Kamień [tj. *pumeks*] ma mocz iż na oczu blizny czyni przezrzyfte/ to iest traci ony blizny: iżby widzeniu nie przelzkadzały/ rany wypełnia y goij *FalZioł* IV 57a.

Zestawienie: »krąg, kryształ przejrzysty« = *w dawnej kosmologii: dziewiąta sfera niebieska znajdujaca się ponad sferą gwiezdą, tzw. niebo kryształowe* [szyk 1:1] (1:1): *Poyrzy* po fklepie/ y kręgu przeyrzyftym/ *Vznay* y wagę: pátrż iák kołem iftym/ *Chodzi GrabowSet* T3; *Y* wy niebiekie przeyrzyfte kryłftały/ *Ktore/ ognie wieczyfte Miárkuiąc/ w kreśiech brzegi Maćie [...]* *Ku wieczney chwale Páńłkiey/ nieście głofy. GrabowSet* V4v.

Szereg: »jasny a przezrzysty« (1): *Gdziez* godzi fie wiedzieć iż w oczach iest czworaka blonka, *Pirwłza* á wierchnią zową broniaczą [!], á to dla iey mocznoci á nieiakiey tłuftoci, drugą zową rogową, bowiem iest iałna á przezrzyfta na wraz [= podobna do] rogu wyciągnionego. *GlabGad* B5.

a. *O wodzie* (4) : *Obracam* oczy/ łzami obciążone/ [...] *k wiecznemu Bogu/ by omył one Zmázy/ ktore łmutnemu Ciężą ná dułzy/ niłzcząc łmyłł nędznemu. A iák z krynice/ co w každy godzinie Wypułczca* potok żywy/ *Przeyrzyftym źrzodłem* płynie [...] *Ták* też z mych oczu [niech popłyną łzy] *GrabowSet* K4v; *Wy* co źiemi dawać Moc/ że kwiat ná fię biera/ *Zrzodłá* kryłftálne czyfte/ *Wody wdzięcznie* przejrzyste/ *Chwalćie/ co niebo otwarza* zawiera [tj. *Boga*] *GrabowSet* X.

Szereg »jasny, przeźrzysty« (1): *Konłtancia* miałto *Niemieckie/ nie bárzo wielkie* ále chędogie á rołkołzne/ tam wodá iałna przeźrzyfta y rybna *BielKron* 283.

Przen (1) : To łtucká przednia żeglowánia tego/ Którá płyniemy/ cug wieku náfzého/ Ominąc fkrité niebełpieczne łkály/ Zákritych niecnót: obrác łobie trwály Y przeźrzyłty bród/ kędy cnotá płynie/ Y okręt cáły/ y żaden nie żginie. *GosłCast* 55.

2. *Który można bez przeszkód ogarnąć wzrokiem, będący w zasięgu wzroku, widoczny; pellucens, perspicuus, translucens Cn (2)* :

Wyrażenia: »oczom ludzkim przejrzysty« (1): [św. Brunon] Białych głów łpowiedzi nigdy w kącíe łłuchác niechćiał/ iedno ná miełcu iáwnym y oczom ludzkim przeźrzyłtym: á od widzenia twarzy ich/ oczy odwracáiąc/ vcho tylko przykładał. *SkarŻyw* 292.

»przeźrzyste pole« (1): Ale w miełćie/ we wśi/ przy domu/ gdzie ludzie chodzą/ tákże w przeźrzyłtym polu/ gdy kto z rułznice zábiie/ *allegatio casus* íśdź mu nie ma. *SarnStat* 613.

3. *Łśniący, błyszczący, niematomy; lucidus Cn (2)* : PERły zimne łą y łuche w wthorim łthopniu/ z brzuchow ribiech wyparaią, Lepłze łą białe iafne przeźrzyłthe. *FalZioł* IV 56d; Cżemu oczi łą przeźrzyłte, á gładkie iako łkło. (-) Bowiem od rzeci vgładzoney y polorowaney włzelka rzec widoma lepiej łie odraża. *GlabGad* B6.

4. [*Jasny, widny:*

W przeciwstawieniu: »ciemny ... przeźrzysty«: iż płzczoły lepiej robią w vlu ćiemnym niżli przeźrzyłtym *Cresc* 1571 593.]

5. [*Mający zdolność widzenia:*

Wyrażenie: »oczy przeźrzyste«: (et non debit vobis) cor intelligens łferca rozvmnego (et) oculos videntes oczv przełrzyłthich *TomZbrudzBrul Deut* 29/4.]

6. [*Przejrzały:* Jągody też przeźrzyłte nie bárzo łłufte [...] dawáią wino mocnieyłze y trwálłze *Cresc* 1571 355.]

Synonimy: **1.** czysty, przezroczyŹsty; **3.** czysty, jasny, przezroczyŹsty; **6.** przeźrzały.